

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

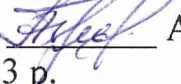
В.о. директора ННЦ «Інститут
аграрної економіки»

акад. НААН Ю.О. Лупенко
«03» серпня 2023 р.

«УЗГОДЖЕНО»

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-наукової програми

чл.-кор. НААН А.О. Гуторов
«13» липня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ»**

Рівень вищої освіти

Третій (освітньо-науковий) рівень

Ступінь вищої освіти

Доктор філософії

Галузь знань

07 Управління та адміністрування

Спеціальність

073 Менеджмент

Освітньо-наукова програма

Менеджмент

Київ 2023

Схвалено Вченою радою ННЦ «Інститут аграрної економіки».
Протокол № «8» від «17» липня 2023 р.

Затверджено на засіданні науково-методологічного семінару за напрямками розвитку підприємництва та соціально-економічних проблем села ННЦ «Інститут аграрної економіки».

Протокол № «2» від «12» травня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Менеджмент організацій аграрного бізнесу» для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» (освітньо-наукова програма «Менеджмент») усіх форм навчання / Укл. доктор економічних наук, доцент О. М. Нечипоренко. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2023. 31 с.

Викладач дисципліни: Нечипоренко Олександр Миколайович, доктор економічних наук, доцент, чл.-кор. НААН.

Розповсюдження та тиражування
без офіційного дозволу автора заборонено

© О.М. Нечипоренко, 2023

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна (вечірня) форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Вибірковий освітній компонент	
Загальна кількість годин – 90		Цикл професійної підготовки	
		Лекції	
		18	2
Тижневих годин для денної (вечірньої) форми навчання: аудиторних – 6; самостійної роботи – 9	Освітньо-наукова програма – «Менеджмент»	Практичні, семінарські	
		18	8
	Лабораторні		
Кількість викладачів – 1	Рівень вищої освіти: третій (освітньо- науковий)	Самостійна робота	
		54	80
		Вид контролю – підсумковий модульний контроль (залік)	

Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи:
денна (вечірня) форма навчання – 66,7 %;
заочна форма навчання – 12,5 %.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – систематизація й формування комплексу знань у сфері управління організацією (підприємством) з позиції системного підходу: вивчення підприємства як соціально-економічної системи, основними параметрами якої є цільове призначення, правові та нормативні засади діяльності, ресурси, процеси і структура, розподіл праці та ролей, соціальні відносини, що формують її організаційну культуру і забезпечують синергічний ефект діяльності.

Завдання дисципліни:

- особливість менеджменту на різних етапах життєвого циклу економічних відносин аграрних підприємств;
- специфіка управління різновидами підприємств та їх об'єднань;
- соціально- психологічні аспекти управлінської діяльності;
- ефективність управління підприємством в аграрному бізнесі;
- управління ризико-захищеністю підприємства, ознак та причин виникнення кризових ситуацій та ризику;
- стратегія розвитку організації та критеріїв її вибору;
- напрями організаційного розвитку підприємства;
- створення та реєстрація підприємств різної організаційно-правової форми;
- організація основних видів управлінської діяльності;
- інтегральна оцінка факторів ризику та антикризового управління в аграрній сфері;
- аналіз ефективності управління та управлінського консультування.

Об'єкт дисципліни – процеси організаційних змін у структурі підприємства, які забезпечують підвищення його ефективності.

Предмет дисципліни – загальні закономірності менеджменту підприємства, процеси стратегічного й оперативного управління підприємством, методи управління, напрями розвитку і ефективності менеджменту.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати:

напрями діяльності у сфері управління в сучасних організаціях аграрного бізнесу;

основні поняття та категорії менеджменту в системі економічних відносин аграрних підприємств;

принципи, методи та функції менеджменту;
сутність управлінських рішень, технології прийняття та реалізації управлінських рішень;
етапи та складові комунікаційного процесу;
сутність стратегічного та оперативного управління;
принципи побудови ефективної системи менеджменту
особливості менеджменту сучасних вітчизняних та іноземних підприємств

уміти:

з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки в організаціях, аналізувати й узагальнювати матеріал у певній системі, порівнювати факти на основі знань, здобутих із різних інформаційних джерел;

виявляти чинники впливу зовнішнього та внутрішнього середовища організації;

використовувати відповідно до ситуації технології прийняття та реалізації управлінських рішень;

виконувати функції менеджменту та використовувати принципи і методи менеджменту;

планувати діяльність організації;

формуванню структури управління організації;

застосовувати дієві інструменти мотивування персоналу та управлінського контролю;

обирати та використовувати відповідно до ситуації стиль лідерства;

визначати ефективність менеджменту;

робити посильний внесок в гармонізацію людських відносин та налагоджувати ефективні комунікації у процесі менеджменту.

розуміти:

сутність та значення системних знань з теоретичних засад та організаційно-методичних і практичних навичок менеджменту на підприємстві в ринкових умовах його функціонування.

мати навички:

системного і комплексного підходу до управління підприємством;

застосування методів організації виробництва та форм менеджменту;

оцінки ефективності менеджменту;

організації й координації робіт у процесі спільної діяльності (у тому числі навчально-наукової);

самоорганізації й планування навчальної діяльності.

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК01. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	РН04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів.
ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	
ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.	
СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках.	
	РН06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проєктів.

Інтегральна компетентність: здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі управління та адміністрування в сфері теорії і практики менеджменту, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати новітні методології наукової та педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та/або її розділи, що передують вивченню дисципліни:

- Філософія;
- Методологія, організація та технологія наукових досліджень;
- Статистичні методи моделювання і прогнозування діяльності підприємств;
- Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Система менеджменту організації в економічних відносинах аграрних підприємств

Тема 1. Поняття і сутність менеджменту

1. Аграрний менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Особлива галузь знань і професійної підготовки керівників і спеціалістів у різних сферах діяльності. Складовий елемент управління, під яким розуміють цілеспрямовану дію на колективи працівників або окремих виконавців з метою досягнення поставлених цілей

2. Сутність категорій «управління» і «менеджмент». Рівні управління утворюють конструкцію організаційної структури фірми; ієрархічна піраміда управління, де кожна ланка займає своє чітко визначене місце і виконує певні функції і задачі. Менеджмент часто зв'язують з поняттям бізнесу. Бізнес – це діяльність, спрямована на отримання прибутку шляхом створення та реалізації певної продукції, робіт чи послуг.

3. Аграрний менеджмент як система наукових знань. Вид професійної діяльності, що передбачає: орієнтацію фірми на потреби ринку і організацію виробництва тієї продукції (послуг), яка може задовольнити споживачів і принести фірмі передбачений прибуток; постійне намагання підвищити ефективність виробництва; самостійність прийняття управлінських рішень і відповідальність за їх ефективну реалізацію; використання новітньої техніки, технології, інформаційних систем і методів управління та ін.

Тема 2 Основні принципи функціонування аграрного менеджменту

2.1. Класифікація принципів менеджменту в аграрному бізнесі. Принцип цілеспрямованості. Принцип ієрархічності, поєднання галузевого і територіального управління, раціонального поєднання централізації і децентралізації в управлінні.

2.2. Централізація і децентралізація управління. Принцип наукового підходу. Принцип урахування інтересів, матеріальної і моральної мотивації. Принцип економічності управління і стимулювання ефективності праці.

2.3. Демократизація управління. Принцип розумної кадрової політики. Розподіл праці і спеціалізація.

Тема 3. Аграрний менеджмент та його місце в системі економіки і менеджменту

3.1. Менеджмент як мистецтво і майстерність управління в аграрному бізнесі. Менеджери та підприємці – ключові фігури ринкової економіки.

3.2. Внутрішня структуризація аграрного підприємства. Виробнича структуризація. Організаційна структуризація. Структуризація управління підприємством.

3.3. Структура внутрігосподарського економічного механізму та принципи його побудови. Економічні та соціальні засади формування внутрігосподарських економічних відносин. Принципи та форми

функціонування внутрігосподарського економічного механізму. Складові внутрігосподарських економічних відносин.

Тема 4. Інформація і комунікації в менеджменті

4.1. Класифікація, характеристика та носії інформації. Інформація, її види і роль в менеджменті. Класифікація інформації. Характеристики інформації. Носії інформації.

4.2. Комунікації і комунікаційний процес у менеджменті. Напрямки удосконалення комунікації і комунікаційного процесу. Бази даних інформаційних систем управління. Значення інформаційних систем Інтернету в менеджменті.

Змістовий модуль 2. Процес управління на підприємстві аграрного бізнесу

Тема 5. Планування в організації аграрного бізнесу

5.1. Основні стратегії фірми. Стратегічне планування. Етапи процесу планування. Визначення місії та розроблення стратегії підприємства. Базові стратегії.

5.2. Розробка бюджетів за їх видами. Виробничі бюджети в рослинництві. Виробничі бюджети у тваринництві. Часткові бюджети. Загальний бюджет. Бюджет руху готівки.

5.3. Планування – реалізація стратегії. Планування реалізації стратегічних планів. Поточні й оперативні плани.

Тема 6. Організація як функція управління

6.1. Сутність організаційної діяльності в аграрному бізнесі. Делегування повноважень і відповідальності: класична концепція; концепція обмежених повноважень.

6.2. Типи повноважень та їх делегування. Типи повноважень: лінійні, функціональні. Апаратні повноваження. Створення структури управління.

6.3. Створення структури управління в аграрних підприємствах. Організація – процес упорядкування елементів системи управління для досягнення цілей. Рівень управління, ланка управління. Вимоги до створення організаційних структур.

Тема 7. Менеджмент трудових ресурсів в аграрній сфері

7.1. Організація використання трудових ресурсів. Планування робочої сили. Основні завдання менеджменту трудових ресурсів.

7.2. Залучення працівників за трудовими й цивільно-правовими договорами. Поняття та види трудового договору. Колективний договір. Цивільно-правова угода та особливості залучення тимчасових і сезонних працівників.

7.3 Оплата праці й матеріальне стимулювання працівників. Оплата праці як основний чинник матеріального стимулювання працівників. Особливості оплати праці у фермерському господарстві.

Тема 8. Контроль і регулювання як функції менеджменту

8.1. Поняття контролю та його місце в системі управління. Фактичні результати повинні найбільше відповідати очікуваним (плану, нормам, стандартам). Здійснюється спостереження за ходом виробничих процесів і дотриманням виробничої програми.

8.2. Етапи процесу контролювання. Формування нормативів, стандартів, проектів; облік фактичного виконання завдань; порівняння, аналіз фактичного виконання відповідно плану, стандартів, норм; оцінка стану керованої системи і її регулювання.

8.3. Регулювання в системі управління. Сутність і потреба регулювання в системі управління.

Тема 9. Управлінські рішення, керівництво та лідерство

9.1. Умови прийняття управлінських рішень. Алгоритм прийняття управлінського рішення: аналіз проблемної ситуації; збір та обробка необхідної інформації; оцінка часу, обмежень ресурсів; альтернативи рішення та їх оцінка; прийняття та реалізація рішення; аналіз ефективності рішення.

9.2. Моделі прийняття управлінських рішень. Аналогові, математичні, експертні моделі прийняття управлінських рішень. Контроль виконання рішень.

9.3. Основні поняття: керівник, лідер, влада. Форми влади. Особисті якості керівника, від яких залежить ефективність управління.

9.4. Стили керівництва. Стили керівництва: авторитарний, демократичний, ліберальний. Стиль «золотої середини».

9.5. Управління конфліктними ситуаціями Культура управління. Вирішення конфліктних ситуацій..

Тема 10. Ефективність менеджменту

10.1. Суть ефективності управління в організації. Оцінка результатів діяльності організації. Напрями підвищення ефективності організації. Відмінності між показниками рівня рентабельності й рівня прибутковості діяльності підприємства.

10.2. Операційний менеджмент. Критерії оцінки ефективності операційної системи Ефективність менеджменту – соціально-економічна категорія. Показники оцінки ефективності менеджменту.

10.3. Особливості зарубіжних систем управління. Американська, японська та ін. Застосування досвіду й методів менеджменту зарубіжних країн.

10.4. Напрямки підвищення ефективності (прибутковості) управління виробництвом. Напрямки підвищення ефективності менеджменту підприємства, функціонуючого в конкурентних ринкових умовах.

4.1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ДЕННОЇ (ВЕЧІРНЬОЇ) ФОРМИ НАВЧАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за навчальним планом			
	усього	лекції	практичні і семінарські заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Система менеджменту організації в економічних відносинах аграрних підприємств				
Тема 1. Поняття і сутність менеджменту	8	1	1	4
Тема 2. Основні принципи функціонування аграрного менеджменту	8	2	2	4
Тема 3. Аграрний менеджмент та його місце в системі економіки і менеджменту	8	2	2	6
Тема 4. Інформація і комунікації в менеджменті	8	1	1	6
Усього за змістовим модулем 1	32	6	6	20
Змістовий модуль 2. Процес управління на підприємстві аграрного бізнесу				
Тема 5. Планування в організації аграрного бізнесу	8	2	2	6
Тема 6. Організація як функція управління	10	2	2	6
Тема 7. Менеджмент трудових ресурсів в аграрній сфері	10	2	2	6
Тема 8. Контроль і регулювання як функції менеджменту	10	2	2	6
Тема 9. Управлінські рішення, керівництво та лідерство	10	2	2	6
Тема 10. Управління ефективністю в менеджменті	10	2	2	4
Усього за змістовим модулем 2	58	12	12	34
Усього за змістовими модулями	90	18	18	54

4.2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за навчальним планом			
	усього	лекції	практичні і семінарські заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Система менеджменту організації в економічних відносинах аграрних підприємств				
Тема 1. Поняття і сутність менеджменту	8	–	–	6
Тема 2. Основні принципи функціонування аграрного менеджменту	8	–	–	6
Тема 3. Аграрний менеджмент та його місце в системі економіки і менеджменту	8	–	–	10
Тема 4. Інформація і комунікації в менеджменті	8			10
Усього за змістовим модулем 1	32	0	0	32
Змістовий модуль 2. Процес управління на підприємстві аграрного бізнесу				
Тема 5. Планування в організації аграрного бізнесу	8	–	2	6
Тема 6. Організація як функція управління	10	–	–	8
Тема 7. Менеджмент трудових ресурсів в аграрній сфері	10	–	2	8
Тема 8. Контроль і регулювання як функції менеджменту	10	–	2	10
Тема 9. Управлінські рішення, керівництво та лідерство	10	2	–	10
Тема 10. Управління ефективністю в менеджменті	10	–	2	6
Усього за змістовим модулем 2	58	2	8	48
Усього за змістовими модулями	90	2	8	80

5. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1. Система менеджменту організації в економічних відносинах аграрних підприємств

Тема 1. Поняття і сутність менеджменту

- 1.1. Аграрний менеджмент як специфічна сфера людської діяльності.
- 1.2. Сутність категорій «управління» і «менеджмент».
- 1.3. Аграрний менеджмент як система наукових знань.

Тема 2 Основні принципи функціонування аграрного менеджменту

- 2.1. Класифікація принципів менеджменту в аграрному бізнесі.
- 2.2. Централізація і децентралізація управління.
- 2.3. Демократизація управління.

Тема 3. Аграрний менеджмент та його місце в системі економіки і менеджменту

- 3.1. Менеджмент як мистецтво і майстерність управління в аграрному бізнесі.
- 3.2. Внутрішня структуризація аграрного підприємства.
- 3.3. Структура внутрігосподарського економічного механізму та принципи його побудови.

Тема 4. Інформація і комунікації в менеджменті

- 4.1. Класифікація, характеристика та носії інформації.
- 4.2. Комунікації і комунікаційний процес у менеджменті.

Змістовий модуль 2. Процес управління на підприємстві аграрного бізнесу

Тема 5. Планування в організації аграрного бізнесу

- 5.1. Основні стратегії фірми. Стратегічне планування.
- 5.2. Розробка бюджетів за їх видами.
- 5.3. Планування – реалізація стратегії.

Тема 6. Організація як функція управління

- 6.1. Сутність організаційної діяльності в аграрному бізнесі.
- 6.2. Типи повноважень та їх делегування.
- 6.3. Створення структури управління в аграрних підприємствах.

Тема 7. Менеджмент трудових ресурсів в аграрній сфері

- 7.1. Організація використання трудових ресурсів.
- 7.2. Залучення працівників за трудовими й цивільно-правовими договорами.
- 7.3 Оплата праці й матеріальне стимулювання працівників.

Тема 8. Контроль і регулювання як функції менеджменту

- 8.1. Поняття контролю та його місце в системі управління.
- 8.2. Етапи процесу контролювання.
- 8.3. Регулювання в системі управління.

Тема 9. Управлінські рішення, керівництво та лідерство

- 9.1. Умови прийняття управлінських рішень.
- 9.2. Моделі прийняття управлінських рішень.
- 9.3. Основні поняття: керівник, лідер, влада.
- 9.4. Стилi керівництва.
- 9.5. Управління конфліктними ситуаціями.

Тема 10. Управління ефективністю в менеджменті

- 10.1. Суть ефективності управління в організації.
- 10.2. Операційний менеджмент.
- 10.3. Особливості зарубіжних систем управління.
- 10.4. Напрямки підвищення ефективності (прибутковості) управління виробництвом.

6. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема	Програмні питання	Питання для дискусій	Кількість годин	
			денна (вечірня) форма навчання	заочна форма навчання
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Система менеджменту організації в економічних відносинах аграрних підприємств				
Тема 1. Поняття і сутність менеджменту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аграрний менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. 2. Сутність категорій «управління» і «менеджмент». 3. Аграрний менеджмент як система наукових знань. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Як може бути визначений аграрний менеджмент? 2. Як визначається поняття «менеджер»? 3. Яка одна з найважливіших функцій менеджменту? 4. Які основні ознаки менеджменту як типу управління? 5. Яка одна з основних специфічних особливостей сільського господарства, що визначає засади функціонування менеджменту в цій галузі? 6. У чому полягає специфіка дії ринкових механізмів у сільському господарстві? 7. Які п'ять основних функцій аграрного менеджменту? 	1	0
Тема 2. Основні принципи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація принципів менеджменту в аграрному бізнесі. 2. Централізація і децентралізація управління. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і загальні принципи управління. 	1	0

функціонування аграрного менеджменту	3. Демократизація управління.	2. У чому сутність централізованої форми управління? 3. У чому сутність децентралізованої форми управління? 4. Назвіть принципи демократизації управління. 5. Інноваційна політика.		
Тема 3. Аграрний менеджмент та його місце в системі економіки і менеджменту	1. Менеджмент як мистецтво і майстерність управління в аграрному бізнесі. 2. Внутрішня структуризація аграрного підприємства. 3. Структура внутрігосподарського економічного механізму та принципи його побудови.	1. Що являє собою внутрішня структуризація аграрного підприємства? 2. З чого складається виробнича структура підприємства? 3. Які принципи цехової структури управління? 4. У чому суть поточно-цехової системи виробництва молока? 5. У чому полягає суть організаційної структуризації підприємства? 6. Які основні засади поточно-циклового методу організації використання техніки в рослинництві?.	2	0

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2. Процес управління на підприємстві аграрного бізнесу				
Тема 6. Організація як функція управління	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність організаційної діяльності в аграрному бізнесі. 2. Типи повноважень та їх делегування. 3. Створення структури управління в аграрних підприємствах. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте поняття терміну «організація». 2. Етапи створення підприємств. 3. Види і характеристики повноважень. 4. Вимоги до створення організаційних структур управління. 5. Що таке «ланка» і «рівень» управління? Наведіть приклади. 	2	0
Тема 7. Менеджмент трудових ресурсів в аграрній сфері	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація використання трудових ресурсів. 2. Залучення працівників за трудовими й цивільно-правовими договорами. 3. Оплата праці й матеріальне стимулювання працівників. 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Які основні завдання менеджменту трудових ресурсів? 7. Які форми оплати праці використовуються у сільському господарстві? 8. Як класифікуються витрати на оплату праці з урахуванням їх поділу на постійні та змінні? 9. Як фактор сезонності впливає на виробничі витрати, пов'язані з використанням трудових ресурсів? 10. У чому полягає правило оптимізації затрат 	2	2

		<p>праці?</p> <p>11. Яких висновків можна дійти на основі розрахунків з розподілу річного фонду робочого часу?</p> <p>12. Що передбачає мотивація праці в системі менеджменту трудових ресурсів?</p>		
Разом годин за змістовими модулями			8	2

7. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема	Програмні питання	Кількість годин	
		денна (вечірня) форма навчання	заочна форма навчання
Змістовий модуль 1. Система менеджменту організації			
Тема 4. Інформація і комунікації в менеджменті	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація, характеристика та носії інформації. 2. Комунікації і комунікаційний процес у менеджменті. 	2	0
Змістовий модуль 2. Процес управління на підприємстві			
Тема 5. Планування в організації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні стратегії фірми. Стратегічне планування. 2. Розробка бюджетів за їх видами. 3. Планування – реалізація стратегії. 	2	2
Тема 8. Контроль і регулювання як функції менеджменту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття контролю та його місце в системі управління. 2. Етапи процесу контролювання. 3. Регулювання в системі управління. 	2	2
Тема 9. Управлінські рішення, керівництво та лідерство	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність управлінських рішень та їх класифікація. 2. Умови прийняття управлінських рішень. 3. Моделі прийняття управлінських рішень. 4. Основні поняття: керівник, лідер, влада. 5. Стили керівництва. 6. Управління конфліктними ситуаціями. 	2	0
Тема 10. Управління ефективністю в менеджменті	<ol style="list-style-type: none"> 1. Суть ефективності управління в організації. 2. Операційний менеджмент. 3. Особливості зарубіжних систем управління. 4. Напрямки підвищення ефективності (прибутковості) управління виробництвом. 	2	2
Разом годин за змістовими модулями		10	6

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

Перелік питань для самостійного опрацювання наведений у табл.

Перелік питань для самостійного опрацювання

Тема	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		денна (вечірня) форма навчання	заочна форма навчання
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Система менеджменту організації			
Тема 1. Поняття і сутність менеджменту	1. У чому полягають суть закону зниження віддачі ресурсів та його зв'язок з прийняттям управлінських рішень? 2. Як визначаються питомий і маржинальний продукти, а також витрати за їх видами? 3. Як використовується концепція виробничої функції в менеджменті? 4. У чому полягає правило максимізації прибутку в короткостроковому періоді? 5. У чому полягає правило мінімізації збитків у короткостроковому періоді? 6. Які ви знаєте чинники формування попиту та цін на ресурси для сільського господарства? 7. Яка умова оптимізації використання одного змінного виду ресурсу при взаємозв'язку «фактор — продукт»? 8. Яка умова оптимізації використання двох або більше ресурсів при виробництві одного виду продукту (взаємозв'язок «фактор — фактор»)? 9. У чому полягають особливості організаційних основ товариства з обмеженою відповідальністю? 10. Що належить до компетенції зборів учасників ТОВ? 11. Яка система управління в акціонерному товаристві? 12. Які особливості організаційних основ акціонерних товариств? 13. Які законодавчі засади організації фермерського господарства? 14. Хто може бути членом селянського (фермерського) господарства? 15. Які джерела формування майна приватного підприємства? 16. Які організаційні засади сільськогосподарської кооперації? 17. Які організаційні особливості сільськогосподарського виробничого кооперативу? 18. Які організаційні особливості	4	6

	<p>сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу?</p> <p>19. Які документи необхідно подати для державної реєстрації сільськогосподарського підприємства?</p> <p>20. Що є підставою для взяття на облік підприємства в органах податкової служби?</p>		
<p>Тема 2. Основні принципи функціонування аграрного менеджменту</p>	<p>1. У чому полягає перша група особливостей функціонування ринкової економіки в сільському господарстві? Який їхній вплив на прийняття управлінських рішень?</p> <p>2. У чому полягає друга група особливостей функціонування ринкової економіки в сільському господарстві? Який їхній вплив на прийняття управлінських рішень?</p> <p>3. У чому полягає третя група особливостей функціонування ринкової економіки в сільському господарстві? Який їхній вплив на прийняття управлінських рішень?</p> <p>4. Які особливості сільського господарства безпосередньо впливають на діяльність менеджера?</p> <p>5. Які основні напрями діяльності менеджера на сільськогосподарському підприємстві?</p> <p>6. Як рішення щодо розподілу ресурсів пов'язано з концепцією «виробничих можливостей»?</p> <p>7. Чим визначається одномоментний період у менеджменті та як це впливає на прийняття управлінських рішень?</p> <p>8. Які характеристики короткострокового періоду та прийняття рішень у межах цього періоду?</p> <p>9. Які визначальні чинники довгострокового періоду та прийняття управлінських рішень під впливом цих чинників?</p>	4	6
<p>Тема 3 Аграрний менеджмент та його місце в системі економіки і менеджменту</p>	<p>1. У чому полягає суть організаційної структуризації підприємства?</p> <p>2. Які основні засади поточно-циклового методу організації використання техніки в рослинництві?</p> <p>3. Які засади лінійних, штабних і функціональних систем управління на сільськогосподарських підприємствах?</p> <p>4. Які економічні та соціальні засади формування внутрігосподарських економічних відносин сільськогосподарських підприємств?</p> <p>5. Яке місце посідають форми власності в системі внутрігосподарських економічних відносин?</p> <p>6. У чому полягають особливості реалізації власності в сільському господарстві?</p>	6	10

	<p>7. Які є форми функціонування внутрігосподарського економічного механізму?</p> <p>8. Які складові внутрігосподарських економічних відносин?</p>		
<p>Тема 4. Інформація і комунікації в менеджменті</p>	<p>1. Міжособові та організаційні комунікації. 2. Поняття «міжособові» та «організаційні» комунікації. 3. Усна, письмова та невербальна комунікації, їх форми, переваги та недоліки. 4. Формальні та неформальні організаційні комунікації. 5. Види формальних комунікацій: нисхідні, висхідні, горизонтальні. 6. Роль неформальних комунікацій в системі управління. 7. Поняття «комунікаційна мережа». 8. Типи комунікаційних мереж в групах. 9. Централізовані й децентралізовані комунікаційні мережі. 10. Модель вибору типу комунікаційної мережі в групі. 11. Мережі неформальної комунікації. 12. Відкриті комунікації та діалог.</p>	6	10
Змістовий модуль 2. Процес управління на підприємстві			
<p>Тема 5. Планування в організації аграрного бізнесу</p>	<p>1. Що означає аналіз наявних можливостей у діяльності господарства і непередбачених ситуацій при розробці стратегічного плану? 2. З якою метою і як здійснюється розробка альтернативного плану при стратегічному плануванні? 3. Чим характеризується внутрішнє середовище менеджменту аграрних підприємств? 4. Чим характеризується зовнішнє середовище менеджменту аграрних підприємств? 5. Як використовується виробнича функція при плануванні в менеджменті? 6. Яким чином класифікація виробничих витрат пов'язана з плануванням у менеджменті? 7. Як класифікуються виробничі витрати з метою оцінки запасів, визначення собівартості реалізованої продукції та фінансових результатів діяльності підприємства? 8. Як класифікуються виробничі витрати з метою прийняття поточних та перспективних управлінських рішень і планування? 9. Як класифікуються виробничі витрати з метою забезпечення контролю й регулювання?</p>	6	6

	<p>10. Як класифікуються витрати за економічними елементами?</p> <p>11. Як класифікуються витрати на контрольовані та неконтрольовані?</p> <p>12. Як здійснюється класифікація витрат за економічною роллю у процесі виробництва?</p> <p>13. У чому полягає зв'язок витрат з об'єктом їх планування й обліку?</p> <p>14. Що означають релевантні й нерелевантні витрати і доходи?</p> <p>15. Що означають маржинальні та інкрементні витрати і доходи</p> <p>16. Процес стратегічного планування: визначення місії фірми; зовнішній та внутрішній аналіз; SWOT-аналіз; визначення конкретних цілей діяльності організації; аналіз стратегічних альтернатив та вибір стратегії.</p>		
Тема 6. Організація як функція управління	<p>1. Організаційна структура як результат організаційної діяльності: ступінь складності; ступінь формалізації; ступінь централізації.</p> <p>2. Поняття “схема організаційної структури управління”.</p> <p>3. Загальна характеристика класичної теорії організації: універсальні принципи управління А. Файоля; модель «ідеальної бюрократії» М. Вебера.</p> <p>4. Поведінковий підхід в теорії організації: системи організації за Р. Лайкертом.</p> <p>5. Ситуаційний підхід в теорії організації: основні результати дослідження впливу технології, розмірів організації, зовнішнього середовища і стратегії на організаційну структуру.</p>	6	8
Тема 7. Менеджмент трудових ресурсів в аграрній сфері	<p>1. Як фактор сезонності впливає на виробничі витрати, пов'язані з використанням трудових ресурсів?</p> <p>2. У чому полягає правило оптимізації затрат праці?</p> <p>3. Яких висновків можна дійти на основі розрахунків з розподілу річного фонду робочого часу?</p> <p>4. Що передбачає мотивація праці в системі менеджменту трудових ресурсів?</p> <p>5. Що таке трудовий договір та які існують його форми?</p> <p>6. Який порядок укладання трудового договору?</p> <p>7. На який термін може укладатися трудовий договір?</p> <p>8. Які документи повинен подавати працівник при укладанні трудового договору?</p>	6	8

	<p>9. За яких умов не встановлюється термін випробування при прийнятті на роботу?</p> <p>10. Чим відрізняється контракт від трудового договору?</p> <p>11. Що таке колективний договір і які його основні засади?</p> <p>12. Які положення містить трудовий договір?</p> <p>13. Що таке штатний розпис підприємства та який порядок його складання?</p> <p>14. З якою метою укладаються цивільно-правові угоди та який їхній зміст?</p> <p>15. Як класифікуються сезонні працівники та види робіт?</p> <p>16. Як класифікуються тимчасові працівники та види робіт?</p> <p>17. Які права мають сезонні працівники?</p> <p>18. Які права мають тимчасові працівники?</p> <p>19. У яких випадках трудовий договір з тимчасовими робітниками і службовцями вважається продовженим на невизначений строк?</p> <p>20. Як здійснюються виплати працівникам за роботу понад норму?</p> <p>21. Що таке бонуси та яке їхнє місце в системі стимулювання працівників?</p> <p>22. У чому полягають особливості оплати праці у фермерському господарстві?</p>		
<p>Тема 8. Контроль і регулювання як функції менеджменту</p>	<p>1. Чим характеризується контроль у менеджменті?</p> <p>2. Які три основні причини необхідності контролю в менеджменті?</p> <p>3. Які три основні процедури контролю в менеджменті?</p> <p>4. Яку форму можуть мати стандарти контролю?</p> <p>5. Які є форми контролю?</p> <p>6. Які функції поточного контролю?</p> <p>7. Як здійснюється наступний контроль?</p> <p>8. Яка мета проведення заключного контролю?</p> <p>9. Яка роль організації документообігу при внутрігосподарському контролі?</p> <p>10. У чому полягає методика планування та бюджетування діяльності підрозділу?</p> <p>11. Які етапи впровадження системи контролю за виробничо-господарською діяльністю центрів відповідальності?</p>	6	10
<p>Тема 9. Управлінські рішення,</p>	<p>1. Модель групової поведінки Дж. Хоманса.</p> <p>2. Класифікація джерел влади в організації за Дж. Френчем та Б. Рейвенем.</p>	6	10

керівництво та лідерство	3. Модель джерел влади К. Хейлса. 4. Лідерство як механізм сполучення різних джерел влади. 5. «Теорія Х» і «Теорія Y» Д. МакГрегора. 6. Авторитарний і демократичний стилі керування. 7. Концепція трьох стилів керування К. Левіна. 8. Двофакторна модель лідерства вчених університету штату Огайо. 9. Концепція лідерства Р. Лайкерта. 10. Модель типів управління Р. Блейка та Дж. Моутона. 11. Висновки за результатами досліджень поведінкових концепцій лідерства.		
Тема 10. Управління ефективністю в менеджменті	1. Які чинники впливають на ефективність організації в сільському господарстві? 2. У чому особливості визначення ефективності діяльності фермерського господарства? 3. Які основні напрями підвищення ефективності організації? 4. За допомогою яких основних результативних показників вимірюється ефективність діяльності організації? 5. Що спільного та які відмінності між показниками рівня рентабельності й рівня прибутковості діяльності підприємства? 6. Яку роль у прийнятті управлінських рішень відіграють виробничі витрати та їх класифікація? 7. Як визначаються технічна ефективність, ефективність розміщення ресурсів та економічна ефективність за методикою DEA? 8. Як використовують розрахунки точки беззбитковості для прийняття управлінських рішень?	4	6
Разом годин за змістовими модулями		54	80

9. МЕТОДИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Менеджмент організації аграрного бізнесу» для активізації навчально-пізнавальної і когнітивної діяльності здобувачів передбачено застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції із та без застосування візуального супроводу; робота в малих групах; семінари-дискусії у формах семінарів – розгорнутих бесід і семінарів – розв’язання проблемних завдань; мозкові атаки; презентації; коучинг; кейс-метод.

**Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання
(для денної (вечірньої) форми навчання)**

Методика активізації процесу навчання	Форма заняття, тема
Проблемні лекції	Лекції за темами 4, 7, 8, 9
Робота в малих групах	Практичне заняття за темами 4 (питання 2-5), 8 (питання 3-6), 10 (питання 2-3)
Семінари-дискусії	Семінарські заняття за темами 1, 2, 3, 6, 7
Мозкові атаки	Практичне заняття за темою 10 (завдання 3, 4)
Кейс-метод	Практичні заняття за темами 7 (питання 2-6), 9 (питання 4); семінарське заняття за темою 8
Коучинг	Практичне заняття за темами 4, 7
Презентації	Презентації результатів розгляду кейсів і роботи в малих групах за темами практичних занять 5, 8, 9; 10. Презентації доповідей на семінарах - розв'язанні проблемних завдань за питаннями для дискусій для семінарських занять

10. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Система оцінювання знань, вмінь та навичок передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань може проводитися в таких формах:
оцінювання роботи в процесі семінарських і практичних занять;
проведення проміжного контролю;
проведення поточного модульного контролю;
проведення підсумкового контролю – заліку (ПМК).

Загальна модульна оцінка складається з поточної оцінки, яку здобувач отримує під час практичних та семінарських занять, за виконання самостійної і науково-дослідної роботи та оцінки за виконання модульної контрольної роботи у формі колоквиуму.

Академічна заборгованість обов'язково ліквідується до початку навчального року. Якщо здобувач не ліквідував академічну заборгованість він не включається до перевідного наказу та відраховується з аспірантури.

Отримані здобувачем бали переводяться у національну та ECTS шкалу оцінювання і виставляються викладачем у звітні документи.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен, диференційований залік	недиференційований залік
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Орієнтовна структура колоквіуму за змістовим модулем 1 з навчальної дисципліни «Менеджмент організацій аграрного бізнесу»

Блок теоретичних питань

1. Тестові запитання. 30 тестів на варіант.
2. Коротко опишіть які завдання поліпшення управління підприємством вирішує система управління витратами

Блок практичних завдань

3. Практичне завдання 1. Визначте які особливості сільського господарства безпосередньо впливають на діяльність менеджера.
4. Практичне завдання 2. Проведіть аналіз максимізації прибутку в короткостроковому періоді підприємства за вихідними даними та аргументуйте висновки.
5. Практичне завдання 3. Наведіть організаційні особливості сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. Визначте їх позитивні і негативні риси, обґрунтуйте умови їх застосування.

Орієнтовна структура колоквіуму за змістовим модулем 2 з навчальної дисципліни «Менеджмент організацій аграрного бізнесу»

Блок теоретичних питань

1. Тестові запитання. 30 тестів на варіант.
2. Коротко опишіть яким чином оцінка співвідношення між постійними і змінними виробничими витратами та їх класифікація за циклами технологічних процесів впливають на прийняття управлінських рішень.

Блок практичних завдань

3. Практичне завдання 1. Складіть орієнтовний план організаційного розвитку підприємства.
4. Практичне завдання 2. Наведіть основні чинники які мають ураховуватися при плануванні каналів розподілу продукції

5. Практичне завдання 3. Оцініть за вихідними даними які основні шляхи підвищення прибутків підприємства за рахунок розширення інвестицій.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Менеджмент організацій аграрного бізнесу» включає:

- 1) Робоча програма навчальної дисципліни.
- 2) Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни.
- 3) Навчальні посібники, підручники.
- 4) Нормативні документи.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Анісімова Л. А., Жилінська О. І. Менеджмент: практикум. Видання друге. Навч. посіб. К.: 2018. 237 с.
2. Балановська Т.І., Гоголя О.П., Троян А.В. Менеджмент: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2017. 465 с.
3. Безус А. М. Менеджмент: навчальний посібник. К.: АМУ, 2015. 268 с.
4. Кондратюк Н. В. Менеджмент: практикум. Харків: ХНАУ, Смугаста типографія, 2016. 219 с.
5. Мальська М. П., Білоус С. В. Менеджмент організацій: теорія та практика: навч. посіб. Київ : SBA-print, 2020. 190 с.
6. Менеджмент: навч. посіб. / Муромець Н. Є., Мирошніченко Ю. В., Корсаков Д. О.; Харків. торг.-екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. Харків. 2017. 322 с.
7. Менеджмент організацій: навч. посіб. / М. Оліховська, Л. Лелик, В. Оліховський; Львів. ін-т приват. акціонер. т-ва «ВНЗ «Міжрегіон. Акад. упр. персоналом», Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Ліга-Прес, 2018. 370 с.
8. Менеджмент організацій: теорія та практика: навч. посіб. / Л. Ф. Кожушко, Т. О. Кузнецова; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне: НУВГП, 2016. 396 с.
9. Менеджмент. Базовий курс: навч. посіб. / Ю. В. Герасименко, О. Г. Підвальна; Вінниц. нац. аграр. ун-т. Вінниця: Консоль, 2017. 255 с.
10. Менеджмент: навч. посіб. [колективне видання]; за заг. редакція Г. О. Дорошенко. Харків: ВСВ-Принт, 2015. 299 с.
11. Менеджмент: навч. посіб. для екон. спец. закл. вищ. освіти. [Н. С. Краснокутська та ін.]; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 230 с.
12. Менеджмент: навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец.

13. «Менеджмент» / Д Т. Бікулов [та ін.]; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя: Запоріж. нац. ун-т, 2017. 359 с.
14. Менеджмент: навч. посібник. [колективне видання]; за заг. ред. І. О. Александрова. Одеса: Астропринт, 2015. 388 с.
15. Менеджмент: питання та відповіді. Навч. посібник. [колективне видання]; за заг. ред. Г. Є. Мошека. Харків: Діса плюс, 2016. 940 с.
16. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: Навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. К.: Т-во «Знання», КОО, 2018. 435 с.
17. Основи менеджменту. Теорія і практика: навч. посіб. / Г. Є. Мошек, І. П. Миколайчук, Ю. І. Палеха, Ю. В. Поканєвич, А. С. Соломко, О. В. Коваленко, Н. В. Коваленко, В. С. Ціпуринда, Г. П. Сиваненко, О. І. Белова; за заг. ред. проф. Мошека Г. Є. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 528 с.
18. Палеха Ю.І., Г.Мошек. Основи менеджменту теорія і практика: навчальний посібник. К.: Ліра-К. 2018. 528 с.
19. Петруня Ю.Є., Говоруха В.Б., Літовченко Б.В. Прийняття управлінських рішень. Навчальний посібник. / За заг. ред. Ю.Є. Петруні. 2-ге видання. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 216 с.

Додаткова

20. Анін В.І. Менеджмент і маркетинг: Конспект лекцій. К.: КиМУ, 2010. 400 с.
21. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: [учебный курс]. К.: Ника-Центр, Эльга, 2011. 448 с.
22. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: [учебный курс]. К.: Ника-Центр, Эльга. 2013. 511 с.
23. Божидарнік Т. В., Васили Н. М. Креативний менеджмент: Навчальний посібник. Херсон: Олді-плюс, 2014. 498 с.
24. Теорія прийняття рішень. Підручник. / За заг. ред. М. П. Бутка [Бутко М. П., Бутко І. М., Мащенко В. П. та ін.] К. : «Центр учбової літератури», 2015. 360 с.
25. Василенко В.О., Шостка В.І. Ситуаційний менеджмент: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2013. 241 с.
26. Виноградський М.Д. Організація праці менеджера: навч. посіб./ М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шкапова. К.: Кондор, 2012. 234 с.
27. Горьовий В.П. Менеджмент фермерських господарств. Навчальний посібник рекомендовано МОН України, 2014. 366 с.
28. Ігнат'єв І. А. Стратегічний менеджмент: підручник. 2-ге видання, стереот. Київ : Каравела, 2019. 480 с.
29. Катренко А. В., Пасічник В. В. Прийняття рішень: теорія та практика: підручник. Львів: Новий Світ 2000, 2013. 447 с.
30. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту: підручник. 2-е вид., випр. та допов. К.: Академвидав, 2007. 464 с.
31. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці. К.: ЦУЛ, 2013. 202 с.

32. Ковальчук В. Г. Антикризовий менеджмент: навч. посіб. Харків: ФОП Здоровий Я. А., 2019. 155 с.
33. Крушельницька О.В., Мельничук Д. П. Управління персоналом: навч. посіб. К.: Кондор, 2013. 151 с.
34. Менеджмент: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2013. 216 с.
35. Операційний менеджмент: навч. посібник / Старченко Г. В., Калінько І. В., Косач І. А. Київ: Кондор-Видавництво, 2020. 232 с.
36. Офісний менеджмент: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2014. 616 с.
37. Рутьєв В. А., Гуткевич С. О. Менеджмент: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 312 с.
38. Управління людськими ресурсами: філософські засади. Навчальний посібник під ред. д.ф.н., проф. В. Г. Воронкової. К. : ВД «Професіонал», 2016. 576 с.
39. Федоренко В. Г. Менеджмент: підручник. 3-тє вид., переробл. і доповн. К.: Алерта, 2015. 492 с.
40. Хомяков В. І. Менеджмент підприємства. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Кондор, 2018. 434 с.

Додаткова (сучасні популярні видання):

41. Батирєв М. 45 татувань менеджера. Правила керівника. Х. «Фабула». 2017. 304 с.
42. Гарніш В. Масштабування бізнесу. Покрокова стратегія збільшення прибутків, К.: «Наш формат». 2018. 328 с.
43. Кові Стівен. Спершу найважливіше. Х. «Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2018. 384 с.
44. Коллінз Дж., Хансен М. Величні за власним вибором. Невідомість, безлад та успіх - чому деякі процвітають усупереч всьому. К.: «Наш формат». 2011, 2016. 384 с.
45. Кусумано М.А., Йоффі Д.Б. Стратегії геніїв. Х.: «Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2017. 474 с.
46. Лейнванд П., Мейнарді Ч. Стратегія, що працює. Як передові компанії долають розрив між стратегією та її реалізацією. Х. «Фабула». 2019. 256 с.
47. Лефлі А., Мартін Р. Безпрограшна стратегія. Як уникнути промахів у бізнесі. К.: «Наш формат». 2018. 256 с.
48. Моборн Р. Стратегія блакитного океану. Як створити безхмарний ринковий простір і позбутися конкуренції. Харків: «Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля» 2018. 288 с.
49. Румельт Р. Гарна стратегія. Погана стратегія. Х. «Фабула». 2019. 324 с.
14. Форд Г. Мое життя та робота. Пер. з англійської Уляни Джаман. К.: Наш Формат, 2015. 384 с.

50. Фрідман О. Вы или вас. Профессиональная эксплуатация подчиненных. Регулярный менеджмент для рационального руководителя. К.: «Добра книга». 2019. 496 с.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://subject.com.ua/pdf/71.pdf>
2. Дахно І. І. Ділова кар'єра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/305-dlova-karra-dahno-.html>
3. Ділова література з економіки, менеджменту, реклами і маркетингу, управління персоналом, психології бізнесу, інформаційних технологій і т.п. URL: <http://www.profibook.com.ua>
4. Інтернет-портал для управлінців. URL: <http://www.management.com.ua/>
5. Єдине вікно доступу до освітніх ресурсів. URL: <http://window.edu.ru>
6. Осовська Г. В. Основи менеджменту: Навч. посібник, для студентів вищих навчальних закладів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-125.html>
7. Сайт журналу «Менеджмент». URL: <http://menagement.knutd.com.ua/>
8. Менеджмент. Інтернет-портал для управлінців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/>
9. Научно-практический журнал «Прикладной менеджмент и инвестиции». URL: <http://jami.org.ua/rus/index.htm>
10. Новий менеджмент. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.new-management.info/articles/>
11. Рудьєв В. А., Гуткевич С. О. Менеджмент. Навчальний посібник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1171_86364415.pdf
12. Скібіцький О. М. Стратегічний менеджмент. Навчальний посібник.
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_137.html
14. Федулова Л. І. Сучасні концепції менеджменту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk711885.pdf>
15. Щотижневик «Бізнес». URL: <http://www.business.ua>
16. <http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1549>
17. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2013/Menedgment_2013.pdf

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
«Менеджмент організацій аграрного бізнесу»**

Укладач: **Нечипоренко** Олександр Миколайович

Відповідальний за випуск **Гуторов А. О.**

Друкується в авторській редакції.

Видання та друк – Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»
03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2065 від 18.01.2005 р.